

Чуйкова Олена Володимирівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету.

ГЕНДЕРНІ КОГНІТИВНІ СТИЛІ: КОНТЕКСТНО-ЗАЛЕЖНА ТА КОНТЕКСТНО-НЕЗАЛЕЖНА АДАПТИВНА ПОВЕДІНКА У СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ

Раніше дуже мало говорилося про гендерні відмінності в загальних когнітивних стилях. Зокрема, майже нічого не було сказано в когнітивній літературі про гендерні відмінності в загальному підході до ухвалення рішень, в тому, що ми називаємо тут адаптивним ухваленням рішень. Фахівці з нейронауки визнають різноманітність людських розумів, талантів і осіб як варіацій норми. Голдберг вважає, що лобові долі займають ведуче положення у формуванні когнітивних стилей. Які саме мозкові механізми різних когнітивних стилей? Чи залежать стратегії ухвалення рішень від різних частин мозку? Чи різні ці механізми у чоловіків і жінок? Чи можуть гендерні відмінності відповідати деяким рисам реального життя? Здоровий глузд дозволяє припустити, що можуть. Голдберг пропонує уявити два підходи до особистих фінансів. Це тільки один приклад, але він моделює базові, такі, що тривають усе життя індивідуальні відмінності в ситуаціях невизначеності.

Якщо когнітивні здібності впливають на засіб, який придбає когнітивні навички, то стилі ухвалення рішень впливають на індивідуальний підхід до життєвих ситуацій. Більшість складних ситуацій реального життя не містить прихованого однозначного, єдиного рішення. Поставлені в одну і ту ж ситуацію, різні люди діятимуть різними способами. Які мозкові механізми, відповідальні за відмінності в стилях ухвалення рішень? Голдберг довів, що деякі особи приводили свій вибір у відповідність з метою, і якщо цілі мінялися, то мінялися і їх вибори. Ця стратегія ухвалення рішень називається контекстно-залежною. Інші особи робили свій вибір, ґрунтуючись на стійких перевагах, незалежно від мети. Вони завжди вибирали один і той же колір, форму і так далі. Ця стратегія ухвалення рішень називається контекстно-незалежною. При цьому чоловіки і жінки робили свій вибір вражаючи по-різному: чоловіки були більше контекстно-залежними, а жінки - контекстно-незалежнішими. Хоча ці стратегії іноді перекривають один одного, гендерні відмінності зберігають одночасно стійкість і значність.

У жінок в повсякденному соціальному житті мета конструктивна: захищати і підтримувати нащадків, незважаючи на стресові обставини. Це знайшло підтвердження в подібних дослідженнях у всьому світі: в умовах стресу жінки зосереджуються на вихованні дітей, схильні захищати своїх дітей і прагнуть знайти підтримку певної соціальної групи, а чоловіки відстороняються від справ. Така жіноча тенденція дістала назву «захист і підтримка». Чому так відбувається, можливо, пояснить теорія Голдберга про «контекстно-залежну» поведінку чоловіків і «контекстно-незалежну» поведінку жінок. У чоловіків контекстно-залежна поведінка виражається в тому, що в стресових обставинах, у незгодах вони самоусуваються від рішення цих проблем, кидають дітей, нібито контекст-незгода вимагає цього. Жінка, навпаки, дотримуючись лінії контекстно-незалежної поведінки, незважаючи на загрозові, стресові обставини відстоює право своїх дітей на життя і на якість життя, здоров'я, і намагається заручитися підтримкою якої-небудь соціальної групи, керівництва. Незважаючи на обставини, жінка наслідує свою мету - захистити нащадків. Правда, цю мету диктує їй лімбічна частина мозку, що відповідає за головні цілі і ресурси, і кортикальна, що управляє стилем рішення проблем. Враховуючи, що лобові долі у жінок сильніші, ніж у чоловіків, жінка відрізняється вольовою установкою, організацією і моральністю в дотриманні головної мети збереження життя і якості здоров'я нащадків. Таким чином, спочатку Голдберг писав про різницю

відношення до фінансів, до витрат і накопичень у чоловіків та жінок, але інші більш глибоко бачили різницю ставлення до нащадків у стресових ситуаціях, що обумовлено дисонуючою роботою півкуль мозку у чоловіків, а у жінок мозок влаштований більш узгоджено, переважає древня лімбічна система, націлена на рішення головних життєвих завдань. Отже, дослідження нейрофахівця Голдберга є підкріплюючою теорією про «захист і підтримку» нащадків в стресових обставинах саме жінками на відміну від чоловіків.